

-ร่าง -

**รายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย
ภายใต้กระบวนการ Universal Periodic Review (UPR)
ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สารบัญ

	วรรค	หน้า
ข้อ I. ระเบียบวิธีการจัดทำรายงาน		
ก. ขั้นตอนการร่างรายงาน	1-2	3
ข. กระบวนการหารือ	3-5	3
ข้อ II. ภูมิหลังประเทศ	6-11	3
ข้อ III. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน		
ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	12-13	5
ข. กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	14-16	5
ค. กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี	17-20	5
ง. พันธกรณีภายใต้กรอบสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน		
(1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง		
เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกและเสรีภาพในการชุมนุม	21-25	6
การอำนวยความสะดวกยุติธรรม	26-34	7
การห้ามการทรมาน	35-38	8
(2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม		
สิทธิด้านการพัฒนาและการขจัดความยากจน	39-42	9
สิทธิในการทำงาน	43-48	9
สิทธิด้านสุขภาพ	49-52	10
สิทธิด้านการศึกษา	53-58	11
(3) สิทธิของกลุ่มเฉพาะ		
สิทธิเด็ก	59-67	12
สิทธิสตรี	68-76	14
สิทธิของคนพิการ	77-81	15
สิทธิของผู้สูงอายุ	82-87	16
สิทธิของกลุ่มคนชายขอบ		
กลุ่มชาติพันธุ์	88-92	17
แรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน	93-100	17
ผู้หนีภัยการสู้รบและผู้แสวงหาที่พักพิง	101-105	19
(4) การค้ามนุษย์	106-112	19
ข้อ IV. ความสำเร็จและความท้าทาย		
ก. ความสำเร็จ	113-117	21
ข. ความท้าทาย	118-123	21
ข้อ V. ประเด็นที่ไทยให้ความสำคัญและความมุ่งมั่นของไทย	124-132	22
ข้อ VI. การเสริมสร้างขีดความสามารถและความช่วยเหลือด้านเทคนิค	133-135	23

I. ระเบียบวิธีการจัดทำรายงาน

ก. ขั้นตอนการร่างรายงาน

1. รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นตามแนวทางของข้อคิดคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ที่ 5/1 ที่ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2550 โดยช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 รัฐบาลได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการขึ้นเป็นระยะเพื่อเสริมสร้างความตระหนักและความคุ้นเคยกับกระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) ให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประชุมที่ร่วมจัดกับทีมงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย ซึ่งทำให้ประเทศไทยได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์การจัดทำรายงาน UPR ของประเทศอื่นๆ
2. ประเทศไทยได้พยายามให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรายงาน UPR อย่างกว้างขวางและครอบคลุมเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้รายงานฉบับนี้เป็นรายงานของประเทศมิใช่รายงานของรัฐบาล โดยมีกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงยุติธรรมร่วมเป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการจัดทำรายงาน โดยได้เริ่มจัดการหารืออย่างไม่เป็นทางการกับผู้แทนภาคประชาสังคมครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 เพื่อหารือเกี่ยวกับโครงร่างรายงานของประเทศไทย จากนั้นได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลการจัดทำรายงานประเทศภายใต้กลไก UPR รวมทั้งได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำรายงานประเทศ และคณะอนุกรรมการประสานงานและหารือกับภาคประชาสังคมในการจัดทำรายงานประเทศขึ้นซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการจัดทำรายงาน UPR ของไทย

ข. กระบวนการหารือ

3. ในช่วงก่อนการยกร่างรายงาน ไทยได้จัดคลินิกหารือกลุ่มย่อยจำนวน 14 ครั้งโดยมีผู้แทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องพร้อมด้วยผู้แทนจากภาคประชาสังคม (นักวิชาการและองค์กรเอกชน) เข้าร่วมเพื่อหารือเชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ ที่ควรอยู่ในรายงานของประเทศไทย และเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับความสำเร็จและความท้าทายในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของไทย
4. หลังจากการยกร่างรายงานฉบับแรกเสร็จสมบูรณ์แล้ว ไทยได้จัดเวทีรับฟังความเห็นจากประชาชน ทั้งในกรุงเทพมหานครและใน 4 ภูมิภาคของประเทศ รวม 5 ครั้ง รวมทั้งได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำร่างรายงานผ่านสื่อวิทยุและทางเว็บไซต์ โดยได้นำร่างรายงาน UPR ของประเทศไทยขึ้นบนเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายงานและแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง จากนั้นได้มีการปรับแก้ร่างรายงานซึ่งคณะกรรมการกำกับดูแลการจัดทำรายงานประเทศได้รับรองก่อนที่จะเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
5. รายงาน UPR ของประเทศไทยเป็นกระบวนการตรวจสอบตัวเอง โดยได้นำเสนอทั้งความสำเร็จและความท้าทายเพื่อใช้เป็นตัววัดความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของไทยในอนาคต รวมทั้งได้ใช้โอกาสของกระบวนการยกร่างรายงานผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าในประเด็นต่างๆ ที่ยังค้างคา โดยได้มีการเสนอประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนให้คณะรัฐมนตรีรับทราบและตระหนักถึงความจำเป็นในการเร่งปรับปรุงแก้ไขเรื่องดังกล่าว ดังนั้น กระบวนการ UPR ของไทย ไม่ได้มุ่งเฉพาะการทบทวนเท่านั้น แต่ยังมุ่งให้ประชาชนภายในประเทศได้รับประโยชน์จากกระบวนการ UPR อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

II. ภูมิหลังประเทศ

6. ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในฐานะดินแดนแห่งเสรีภาพและความหลากหลาย ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ประมาณ 513,115 ตารางกิโลเมตร โดยมีพรมแดนติดกับประเทศลาว พม่า

กัมพูชาและมาเลเซีย มีประชากรประมาณ 63.5 ล้านคนประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนเชื้อชาติไทยร้อยละ 75 เชื้อสายจีนร้อยละ 14 และเชื้อสายมาเลย์ร้อยละ 3 โดยประชากร 1.7 ล้านคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมอาศัยอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศ นอกเหนือจากนั้นยังมีชนกลุ่มน้อย รวมถึงชาวเขาเผ่าต่าง ๆ

7. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ มีรูปแบบการปกครองแบบรัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และระบบการเมืองไทยยังคงเป็นแบบหลายพรรค ดังนั้น สภาผู้แทนราษฎรจึงประกอบด้วยผู้แทนที่มาจากพรรคการเมืองหลายพรรค

8. ในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีอัตราเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ร้อยละ 7.8 หรือคิดเป็นมูลค่า 10,104.8 พันล้านบาท (317.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) มีรายได้ต่อหัว 150,117 บาท (4,720.7 ดอลลาร์สหรัฐ) โดยมีอัตราการว่างงานคิดเป็นร้อยละ 1.04¹ อัตราความยากจนลดลงจากร้อยละ 33.69 เมื่อปี พ.ศ. 2533 เหลือร้อยละ 8.12 ในปี พ.ศ. 2552 อัตราการรู้หนังสือสูงเพิ่มถึงร้อยละ 98 นับตั้งแต่ พ.ศ. 2538 อัตราการตายของเด็กแรกเกิดลดลงเหลือเพียงร้อยละ 9.9 ต่อเด็กแรกเกิด 1,000 คน ช่วงอายุขัยโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 69/75 (ชาย/หญิง)

9. การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาทำให้ประเทศไทยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางสังคมหลายด้าน แต่ขณะเดียวกันการพัฒนานี้ก็นำไปสู่ปัญหาความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งกลายเป็นชนวนที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในสังคมและความไม่สงบทางการเมืองที่ประเทศไทยเผชิญในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา รวมถึงปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ขยายตัวเป็นความรุนแรงในช่วง 6 ปีที่ผ่านมาด้วย ปัจจุบันประเทศไทยกำลังดำเนินการปฏิรูประบบและโครงสร้างในหลายด้าน โดยมีคณะกรรมการปฏิรูปและคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปเป็นกลไกจัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสและลดช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกัน รัฐบาลได้พยายามปรับปรุงกลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตลอดจนสร้างหลักประกันสังคมให้กับประชาชนทุกกลุ่ม รวมทั้งการดำเนินกระบวนการสร้างความปรองดองภายใต้หลักการประชาธิปไตยบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความยุติธรรม และหลักนิติธรรม

10. ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยกำลังจะมีการเลือกตั้งรัฐบาลชุดใหม่เข้ามาบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นการเริ่มต้นครั้งสำคัญของประเทศหลังจากผ่านความไม่สงบทางการเมือง และจะเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่ารัฐบาลชุดใดจะเข้าบริหารประเทศ ประเทศไทยก็ยังยึดมั่นในสิทธิมนุษยชน และการสร้างความเท่าเทียมในสังคม โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการบริหารประเทศ

11. ประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างการอนุมัติแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่สอง (พ.ศ. 2552-2556) ซึ่งได้รับการยกร่างโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่สองนี้มีเป้าประสงค์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในทุกภูมิภาคเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและพัฒนาระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เทียบเท่ามาตรฐานระหว่างประเทศ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามคำมั่นด้านสิทธิมนุษยชน โดยได้จัดทำแผนปฏิบัติการตามคำมั่นและตั้งกลไกเพื่อติดตามผลแล้ว ในขณะเดียวกันก็ได้นำเอามาตรฐานระหว่างประเทศภายใต้ตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ มาเป็นบรรทัดฐานในการตรากฎหมายและออกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน

III. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

12. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ประกันศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่ระบุอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมทั้งได้ประกันสิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิสามารถยกบทบัญญัติด้านสิทธิและเสรีภาพตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญในชั้นศาลได้โดยตรง

13. ประเทศไทยมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบรรลุสิทธิและเสรีภาพสำหรับทุกคน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยประกันสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ รวมทั้งการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้จัดตั้งกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลต่างๆ ที่มีความเป็นอิสระ บทบัญญัติเหล่านี้สนับสนุนหลักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนซึ่งเปิดให้ประชาชนและภาคประชาสังคมเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญอันจะเห็นได้จากพัฒนาการทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน

ข. กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

14. ประเทศไทยได้พัฒนากลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหลายกลไก ทั้งในส่วนของกลไกอิสระ และกลไกภายใต้ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพภายใต้กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน และคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาสของรัฐสภา ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ

15. นอกจากกลไกคุ้มครองของรัฐแล้ว รัฐธรรมนูญของไทยยังได้เปิดพื้นที่ให้กับองค์กรภาคประชาสังคมได้มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศ โดยการสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นกลไกของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐทุกระดับ และเพื่อเป็นช่องทางเรียกร้อง เสนอความเห็น หรือความต้องการของประชาชนได้

16. ประเทศไทยยึดมั่นในกฎบัตรอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือ และให้ความสำคัญกับกลไกสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคอาเซียน โดยพร้อมสนับสนุนการทำงานของผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) และคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ACWC) ซึ่งเป็นกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคเพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค. กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี

17. ประเทศไทยเป็น 1 ใน 48 ประเทศแรกที่รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491

18. ประเทศไทยเป็นภาคีสันติสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนจำนวน 7 ฉบับ ได้แก่ (1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (3) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และพิธีสารเลือกรับเรื่องการรับรองเรื่อง (4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสารเลือกรับทั้ง 2 ฉบับ เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันทางกำลังอาวุธ และเรื่อง

การค้าเด็ก โสเภณีเด็กและสื่อลามกเด็ก (5) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (6) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และ (7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ นอกจากนี้ ไทยยังเป็นภาคีอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 รวมอีก 4 ฉบับ และล่าสุด ไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2554

19. ประเทศไทยกำลังพิจารณาที่จะลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และการให้สัตยาบันในอนุสัญญา

20. ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization - ILO) จำนวน 14 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญา ILO ฉบับที่ 80, 116, 104, 105, 127, 14, 19, 29, 88, 122, 100, 182, 138, และ 159 และมีเจตนารมณ์ที่จะให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98

ง. พันธกรณีภายใต้กรอบสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

(1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกและเสรีภาพในการชุมนุม

21. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกเป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตยของไทย ซึ่งได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญภายใต้มาตรา 45, 46, 47 และ 48 ซึ่งประกันเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา การห้ามการปิด แทรกแซง หรือตรวจสอบหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนแขนงอื่น และการห้ามนักการเมืองเป็นเจ้าของสื่อ นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งให้สิทธิกับบุคคลทั่วไปในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

22. ประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. ซึ่งได้รับการยกย่องโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรสื่อมวลชน และเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการปฏิรูปสื่อของรัฐบาลเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนและผู้รับข้อมูลข่าวสาร ร่างพระราชบัญญัตินี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อสารมวลชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจสอบตนเองของสื่อ และช่วยประกันให้สื่อมวลชนสามารถดำเนินงานได้อย่างอิสระ สร้างสรรค์ และเป็นมืออาชีพ

23. ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของสำนักงานสื่อต่างประเทศ องค์กรภาคประชาสังคม และองค์กรเอกชนระหว่างประเทศหลายองค์กร ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงบรรยากาศที่เอื้อต่อการรายงานข่าว และการรับ-ส่งข้อมูลอย่างอิสระ นอกจากนี้ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกยังสะท้อนให้เห็นผ่านการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนและสถานีโทรทัศน์เคเบิลทั่วประเทศ ในขณะที่สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้อย่างเต็มที่

24. สำหรับประเด็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ประเทศไทยพยายามดำเนินการเพื่อให้เกิดดุลยภาพในการปกป้องสถาบันซึ่งเป็นหนึ่งในเสาหลักที่ค้ำจุนความมั่นคงของประเทศกับการคุ้มครองสิทธิในการแสดงออกของบุคคล โดยรัฐบาลเริ่มให้มีกระบวนการทบทวนเพื่อศึกษาประเด็นที่ควรปรับปรุงและแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ในขณะเดียวกันคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ได้เริ่มกระบวนการศึกษาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องเช่นกันเพื่อจัดทำรายงานเสนอแนะต่อรัฐบาล นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งมีปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานเพื่อให้คำแนะนำแก่ตำรวจและอัยการเกี่ยวกับการสั่งฟ้องคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพตามกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ก่อนที่จะตัดสินใจฟ้องร้องดำเนินคดีต่อไป

25. ประเทศไทยรับรองสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสันติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งประชาชนกลุ่มต่างๆ สามารถใช้สิทธิในการชุมนุมอย่างกว้างขวาง ประเทศไทยกำลังตราร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. เพื่อควบคุมดูแลการชุมนุมให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย และไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น

การอำนวยความสะดวก

26. รัฐธรรมนูญได้ประกันสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน อาทิ สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรม และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม และสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา ซึ่งมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้รับการปรับแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. 2551 เพื่อคุ้มครองและประกันสิทธิของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

27. รัฐได้มีมาตรการต่างๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมไปสู่สาธารณชนและเพิ่มโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน อาทิ การรับข้อร้องเรียนจากประชาชน การให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและความช่วยเหลือด้านการเงินในการจัดหาทนายและการประกันตัว รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกระบวนการสืบสวนสอบสวน²

28. ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงความยุติธรรมของคนจนยังคงเป็นปัญหาท้าทายของสังคมไทย ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงขั้นตอนทางกฎหมายเพื่อช่วยเหลือคนจนที่ถูกดำเนินคดี การเสริมสร้างศักยภาพด้านกฎหมายให้แก่คนจนเพื่อช่วยให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเองและมีโอกาสใช้บริการและรับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากภาครัฐมากขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องเผยแพร่ช่องทางหรือกลไกช่วยเหลือทางกฎหมายต่างๆ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างกว้างขวางมากขึ้น

29. การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหายาในของไทยที่ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา แต่เป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาในอดีต รวมทั้งมีปัจจัยทางเชื้อชาติและประวัติศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งรัฐบาลไทยพยายามแก้ไขปัญหานี้ โดยใช้หลักการสมานฉันท์และสันติวิธี และแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อย่างไรก็ตาม จากความไม่สงบที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาลไทยมีความจำเป็นต้องนำกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงมาบังคับใช้ในบางพื้นที่ โดยในทางปฏิบัติได้มีความระมัดระวังอย่างเต็มที่มิให้การบังคับใช้กฎหมายนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งมีความพยายามที่จะลดการใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ที่ความรุนแรงลดระดับลง

30. รัฐบาลได้จัดทำแผนการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม (พ.ศ. 2552-2555) และแผนยุทธศาสตร์พัฒนากระบวนการยุติธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2553-2557) รวมทั้งได้จัดตั้งกลไกรับข้อร้องเรียนต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถร้องเรียนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ³ แม้ว่าการใช้แนวทางส่งเสริมความยุติธรรมและการพัฒนาจะช่วยให้สถานการณ์ความรุนแรงเริ่มลดลงในบางพื้นที่ แต่รัฐยังคงต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาลอยนวลของผู้กระทำความผิดและสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย

31. สำหรับสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยนั้น ขณะนี้ การสอบสวนกรณีเหตุการณ์ความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 กำลังดำเนินอยู่เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี โดยกระบวนการดังกล่าวจะดำเนินไปตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประท้วงได้รับการเยียวยาแล้ว นอกจากนี้ รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) โดยรัฐบาลจะพิจารณารายงานและข้อเสนอแนะของ คอป. ต่อไปเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรม⁴ นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

32. ประเทศไทยกำลังปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ทั้งกลไกของตำรวจ อัยการ และศาล โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเข้าถึงความยุติธรรมได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปฏิรูปตำรวจ ซึ่งจะมุ่งเน้นการลดช่องว่างระหว่างตำรวจและชุมชน การเพิ่มสำเนียงรับผิดชอบต่อสาธารณชน การจัดการทุจริต การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน การจัดระบบการติดตามผลการทำงานของตำรวจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการเพิ่มความสำคัญของกระบวนการสืบสวนสอบสวนซึ่งจะต้องมีความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ

33. ประเทศไทยได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตต่อผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และไม่ใช้โทษประหารชีวิตกับหญิงมีครรภ์ และบุคคลวิกลจริต การลงโทษประหารชีวิตจะใช้เฉพาะกับผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์ โดยจะมีการขอพระราชทานอภัยโทษให้กับนักโทษในโอกาสต่างๆ ซึ่งนักโทษประหารชีวิตจะได้รับการลดโทษเป็นจำคุกตลอดชีวิตแทน ทั้งนี้ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการรับฟังความเห็นเกี่ยวกับเรื่องโทษประหารชีวิตจากประชาชนทั่วประเทศ

34. บุคคลที่เคยเป็นนักโทษยังคงประสบกับการถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม ซึ่งควรมีการช่วยให้บุคคลเหล่านั้นกลับคืนสู่สังคม และส่งเสริมสิทธิในการทำงานหาเลี้ยงชีพอย่างยั่งยืน

การห้ามการทรมาน

35. มาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญห้ามการทรมานและการลงโทษที่โหดร้ายและไร้มนุษยธรรม โดยประมวลกฎหมายอาญาได้ระบุลักษณะของอาชญากรรมที่เข้าข่ายเป็น "การทรมาน" ตามข้อ 1 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ แต่ยังคงต้องปรับปรุงคำจำกัดความของ "การทรมาน" และทำให้ "การทรมาน" เป็นฐานความผิดเฉพาะในกฎหมายไทย เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ มากขึ้น

36. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาห้ามมิให้ใช้การทรมานในขั้นตอนการดำเนินคดี รวมทั้งห้ามใช้การทรมานเพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพ และห้ามการอ้างหลักฐานที่ได้มาจากวิธีการที่ผิดกฎหมายในชั้นศาล ในกระบวนการสอบสวนนั้นจะต้องมีทนายร่วมอยู่ด้วย บุคคลใดที่ถูกทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐในระหว่างขั้นตอนการสอบสวน มีสิทธิที่จะยื่นฟ้องต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ต้องหาทุกคนจะได้รับการตรวจร่างกายเมื่อถูกส่งตัวไปยังเรือนจำตามระเบียบราชทัณฑ์ นอกจากนี้ ผู้ถูกทรมานมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายภายใต้กฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง รวมถึงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

37. เกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการในระบบราชทัณฑ์นั้น กฎหมายห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังวัน แต่เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิต หรือร่างกายของตนเองหรือของผู้อื่น และเป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม โดยจะมีคณะกรรมการทบทวนคำสั่งการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังและประเมินสถานการณ์ทุกๆ 15 วัน นอกจากนี้ กฎหมายยังห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการเพื่อเป็นการลงโทษ รวมทั้งห้ามใช้กับผู้ต้องขังที่มีอายุเกิน 60 ปีและผู้ต้องขังหญิง นอกจากนี้ ในส่วนของสภาพเรือนจำ สถานที่คุมขัง และสถานที่กักตัวนั้น ประเทศไทยได้ดำเนินการปรับปรุงสภาพของสถานที่ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับหลักทัณฑ์วิทยา หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน

38. หน่วยงานทหารและตำรวจได้มีคำสั่งลงไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาในทุกระดับชั้น ห้ามทรมานผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย คดีการทรมานที่เกิดขึ้นในสถานที่คุมขังหรือคดีการหายสาบสูญซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับการทรมานจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดการพิจารณาคดีต่างๆ เพื่อนำผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีและเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ในขณะเดียวกัน ได้มีการจัดอบรมด้านสิทธิมนุษยชนแก่เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และข้าราชการที่เกี่ยวข้องเป็นระยะๆ แต่ยังคงต้องพยายามเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาการต่อต้านการทรมานฯ และสร้างความตระหนักรู้ถึงพันธกรณีของไทยตามอนุสัญญาดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

(2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

สิทธิด้านการพัฒนาและการจัดความยากจน

39. ประเทศไทยได้ดำเนินการที่จะบรรลุการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมมาหลายทศวรรษ กระบวนการพัฒนาและการจัดความยากจนของประเทศไทยนั้นเป็นไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นหัวใจหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ปี พ.ศ. 2550-2554 โดยเน้นในเรื่องของการลดการใช้จ่าย การสร้างรายได้ การขยายโอกาส การสร้างขีดความสามารถ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 สำหรับ ปี พ.ศ. 2555-2559 ก็ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการมีความเสมอภาคและความยุติธรรมในสังคม

40. ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายที่ 1 ของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษว่าด้วยการจัดความยากจนขั้นรุนแรง และความหิวโหย โดยอัตราความยากจนลดลงจากร้อยละ 33.69 เมื่อปี พ.ศ. 2533 เหลือเพียงร้อยละ 8.12 เมื่อปี พ.ศ. 2552 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะลดอัตราความยากจนต่อไปอีกให้เหลือร้อยละ 4 ภายในปี พ.ศ. 2554 ความก้าวหน้าในการจัดความยากจนของประเทศไทยเป็นผลมาจากนโยบาย และโครงการต่างๆ ของรัฐ ที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถเข้าถึงโอกาสและบริการทางสังคมอื่นๆ⁵

41. รัฐบาลให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่มีรายได้น้อยซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยให้พ้นจากความยากจนผ่านนโยบายต่างๆ อาทิ การประกันราคาพืชผลทางการเกษตร ระบบประกันรายได้เกษตรกร กองทุนสวัสดิการเพื่อการเกษตร การจัดตั้งธนาคารที่ดินและการนำที่ดินมาจัดสรรเป็นโฉนดชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของและห้ามการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้กับนายทุน นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งสภาเกษตรกรแห่งชาติขึ้นเพื่อให้เกษตรกรสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสื่อสารความต้องการของตนให้รัฐบาลทราบโดยตรง ตลอดจนการให้ความรู้แก่เกษตรกรด้านการวางแผนงบประมาณในครัวเรือนเพื่อให้เกษตรกรเป็นอิสระจากภาวะหนี้สินทางการเงิน

42. การพัฒนาได้สร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจนซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญของประเทศไทย จึงยังมีความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปัญหาคือโครงสร้างเพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิในการพัฒนาอย่างเสมอภาค อาทิ การปฏิรูปการกระจายการถือครองที่ดินและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การปฏิรูประบบประกันสังคมให้บุคคลทุกกลุ่มได้รับการดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และการปฏิรูปการกระจายอำนาจเพื่อส่งเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึงการคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและเอื้อต่อการดำรงชีวิต และสิทธิในการดำรงรักษาวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งได้รับการประกันอยู่ในรัฐธรรมนูญของไทย โดยรัฐยังมีภาระที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ข้อคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะมีความกระทบต่อชีวิตของประชาชน รวมทั้งการเร่งปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อประกันการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชนในชุมชนตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

สิทธิในการทำงาน

43. รัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันคุ้มครองสิทธิของแรงงานที่จะได้รับหลักประกันและสวัสดิการตามกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักที่ระบุสิทธิและหน้าที่ของทั้งนายจ้างและลูกจ้าง โดยให้ความคุ้มครองแรงงานทุกคนโดยไม่แบ่งแยกชาติพันธุ์ เชื้อชาติหรือสถานะอื่นๆ รวมทั้งมีบทบัญญัติควบคุมการจ้างงานและมาตรฐานขั้นต่ำที่นายจ้างพึงปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงาน เช่น วันทำงาน วันหยุด การลา ค่าจ้าง การทำงานล่วงเวลา ความปลอดภัยในการทำงาน สภาพแวดล้อม สวัสดิการ ตลอดจนการจ้างงานเด็กและสตรี

44. รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองของสมาชิกสหภาพแรงงาน โดยประเทศไทยมีเจตนารมณ์ที่จะให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว และฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรอง รวมทั้งกำลังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญาเหล่านี้เพื่อเตรียมพร้อมการให้สัตยาบัน

45. ในเรื่องค่าแรงขั้นต่ำนั้น เมื่อเดือนธันวาคม 2553 รัฐบาลได้เห็นชอบการขึ้นอัตราค่าแรงขั้นต่ำเฉลี่ยร้อยละ 6.35 ซึ่งทั้งแรงงานชาวไทยและแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานนับล้านคนได้รับประโยชน์จากการขึ้นค่าแรงดังกล่าว

46. ในส่วนของความปลอดภัยในการทำงานนั้น ขณะนี้พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 มีผลใช้บังคับแล้ว อย่างไรก็ตาม ต้องบังคับใช้ให้นายจ้างรับผิดชอบต่อการจัดสภาพการทำงานที่เหมาะสม คดีความที่เกี่ยวข้องกับอันตรายในการทำงานยังต้องดำเนินการให้เร็วขึ้น เพื่อให้แรงงานที่ได้รับผลกระทบได้รับการเยียวยาและค่าชดเชยจากนายจ้างอย่างทันท่วงทีและเหมาะสม นอกจากนี้ แม้ว่าแรงงานจะตระหนักรู้ถึงสิทธิที่ตนพึงได้รับมากขึ้น แต่ยังคงต้องมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงานอย่างต่อเนื่อง และช่วยเหลือแรงงานให้เข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อประกันการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภายใต้ระบบประกันสังคมและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน

47. รัฐบาลไทยได้ขยายขอบเขตของความคุ้มครองประกันสังคมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ตามมาตรา 40 ให้ครอบคลุมไปถึงแรงงานนอกระบบซึ่งมีประมาณ 24 ล้านคน ผู้ที่สมัครใจเข้าสู่ระบบประกันสังคมตามมาตรา 40 จะต้องจ่ายเงินสมทบเพื่อให้ความคุ้มครองกรณีทุพพลภาพ เสียชีวิต เจ็บป่วย และกรณีชราภาพ โดยรัฐบาลจะร่วมออกเงินสมทบด้วย ประเทศไทยมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานภาคการเกษตรและได้ขยายความคุ้มครองสำหรับกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน โดยการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 ซึ่งเพิ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 และกำลังพิจารณาร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประกอบการอาชีพคนรับใช้ในบ้าน พ.ศ. นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ออกมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือค่าครองชีพให้แก่แรงงานนอกระบบ อาทิ การให้บริการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเป็นพิเศษแก่คนขับรถแท็กซี่ จักรยานยนต์รับจ้าง และผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

48. สำหรับแรงงานไทยในต่างประเทศนั้น กระทรวงแรงงานได้ดำเนินการเพื่อคุ้มครองแรงงานกลุ่มนี้จากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายหน้าหรือบริษัทจัดหางานเอกชนที่ผิดกฎหมายซึ่งจะถูกดำเนินคดีและลงโทษตามกฎหมาย ทั้งนี้ ได้ดำเนินการเชิงรุกในการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปต่างประเทศ โดยได้จัดทำโครงการสินเชื่อเพื่อการไปทำงานในต่างประเทศในอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม รวมทั้งมีกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานในต่างประเทศโดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานไทยในต่างประเทศที่ถูกทอดทิ้งหรือได้รับผลกระทบจากสภาพการณ์ในประเทศที่ทำงานอยู่ อาทิ ในตะวันออกกลาง หรือประเทศที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ให้สามารถเดินทางกลับประเทศไทยได้ และให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวของแรงงานที่เสียชีวิตในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานแรงงานไทยในต่างประเทศรวม 13 แห่งเพื่อให้การคุ้มครองและติดตามตรวจสอบสภาพปัญหาของแรงงานไทยและให้ความช่วยเหลือตามกรณี

สิทธิด้านสุขภาพ

49. ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายด้านสุขภาพในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยรัฐได้จัดระบบประกันสุขภาพ 3 ประเภทหลักให้กับคนไทยทุกคน ได้แก่ (1) ระบบสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการซึ่งครอบคลุมประชาชนจำนวนประมาณ 5 ล้านคน (2) ระบบประกันสุขภาพซึ่งครอบคลุมแรงงานและลูกจ้างในระบบประมาณ 9.8 ล้านคน และ (3) หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งครอบคลุมบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในระบบประกันสุขภาพสองประเภทข้างต้นประมาณ 47.3 ล้านคน

50. รัฐบาลได้ปรับปรุงหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยการเพิ่มงบประมาณเหมาจ่ายรายหัว คนไทยที่เข้ารับบริการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะได้รับการรักษาที่ครอบคลุมเกือบทุกโรคโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ นอกจากนี้ยังดำเนินแผนงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อยกระดับสถานอนามัยในระดับตำบลให้เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั่วประเทศ โดยเน้นการบริการเชิงรุกเพื่อส่งเสริม ป้องกัน พัฒนาสุขภาพของประชาชน และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางทำให้ประชาชนในพื้นที่ชนบทห่างไกลสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพที่ดีขึ้น รวมทั้งได้ฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านหรือชุมชนเกือบ 1 ล้านคน ให้สามารถดูแลสุขภาพขั้นมูลฐานและช่วยเผยแพร่ข้อมูลด้านสุขภาพแก่คนในชุมชน⁶

51. ในด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยโรคเอดส์ มีระบุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์บูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 โดยผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ไม่ว่าจะมีเชื้อชาติหรือสถานะใดสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า ตามเงื่อนไขของกระทรวงสาธารณสุข โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และความเท่าเทียมกันในมาตรฐานการให้บริการ นอกจากนี้ รัฐบาลไทยได้มอบเบี้ยยังชีพแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ในอัตราเดือนละ 500 บาทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ประเทศไทยยังได้พยายามส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มชายขอบอื่นๆ อาทิ นักโทษในเรือนจำ หรือแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน โดยเฉพาะแรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนแรงงานตามกฎหมาย ได้เข้าถึงการรักษาโรคเอดส์ โดยใช้งบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เข้ามาช่วย อาทิ จากกองทุน Global Fund แต่ยังไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ป่วยเหล่านั้นที่มีความต้องการรับการรักษาด้านเอชไอวี/เอดส์ ในขณะเดียวกันก็ได้รณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโรคเอดส์และสิทธิมนุษยชนของผู้ป่วย ตลอดจนเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ให้บริการทางสาธารณสุข รวมถึงสมาชิกในชุมชนเพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ถูกตีตราหรือถูกเลือกปฏิบัติจากสังคม

52. แม้ประเทศไทยจะมีหลักประกันสุขภาพให้กับคนไทยทุกกลุ่ม แต่หลักประกันของแต่ละกลุ่มยังมีความเหลื่อมล้ำในเรื่องของสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงระบบประกันสุขภาพเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้าถึงสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลที่ได้มาตรฐานอย่างเท่าเทียมกันตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งให้มีการประกันการเข้าถึงยารักษาโรคที่ติดสิทธิบัตรอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มบุคคลไร้สถานะ ซึ่งจะมีการกล่าวถึงในหัวข้อสิทธิของกลุ่มพิเศษแต่ละกลุ่มต่อไป

สิทธิด้านการศึกษา

53. ประเทศไทยมีนโยบายการจัดการศึกษาถ้วนหน้าแล้ว โดยเด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับไม่ต่ำกว่า 9 ปี มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีตามรัฐธรรมนูญไทย และรัฐบาลสนับสนุนโครงการเรียนฟรี 15 ปีสำหรับทุกคนโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

54. เด็กพิการมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาฟรีตั้งแต่เกิดไปจนถึงระดับปริญญาตรีโดยคำนึงความต้องการเฉพาะของเด็กกลุ่มดังกล่าว ศูนย์การศึกษาพิเศษในทุกจังหวัดจะให้ความช่วยเหลือเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิด เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและช่วยให้เด็กเหล่านี้สามารถเรียนร่วมกับเด็กในชั้นเรียนปกติได้

55. เด็กนักเรียนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะได้รับการศึกษาโดยใช้หลักบูรณาการที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ วัฒนธรรมและความต้องการเฉพาะของประชาชนในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานการศึกษา พัฒนาครูสอนศาสนา ปลุกฝังจิตสำนึกในความเป็นคนไทยและการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การใช้ภาษาท้องถิ่นในการเรียนการสอนควบคู่กับภาษากลาง และการส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อสร้างโอกาสในการทำงาน รวมทั้งการให้ทุนการศึกษาต่างๆ เป็นจำนวนมาก เพื่อให้เด็กนักเรียนในพื้นที่ดังกล่าวสามารถเรียนต่อได้ในระดับที่สูงขึ้น

56. สำหรับเด็กนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลนั้น รัฐบาลจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศพิเศษที่บริหารจัดการจัดการกลุ่มโรงเรียน โดยมีโรงเรียน 1 แห่งทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนอื่นๆ ภายในกลุ่มในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน นอกจากนี้ รัฐบาลจะส่งเสริมการศึกษาทางไกลและการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นสูงต่อไป

57. ในขณะนี้ แม้ว่าจะมีการดำเนินนโยบายการศึกษาถ้วนหน้า แต่ยังมีประเด็นท้าทายต่าง ๆ ในแง่ของคุณภาพการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ประเทศไทยยังคงต้องเพิ่มความพยายามเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมคุณภาพครู รวมทั้งขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กยากจนหรือเด็กที่อยู่ห่างไกล โดยส่งเสริมให้มีโรงเรียนในชุมชนใกล้บ้าน เด็กที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาหรือต้องการออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันควร ให้ได้รับความช่วยเหลือให้กลับเข้าสู่การศึกษามากขึ้น หรือจัดการศึกษาทางเลือกที่เอื้อให้นักเรียนสามารถอยู่ในโรงเรียนได้นานขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้เด็กพิการได้เข้าร่วมเรียนกับเด็กปกติมากขึ้นโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ในขณะที่นโยบายเรียนฟรี 15 ปีก็ยังคงปรับปรุงเพื่อให้เด็กมีสิทธิเรียนฟรีได้อย่างแท้จริง

58. สำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุคคลที่มีปัญหาสถานะนั้น เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ขยายโอกาสทางการศึกษาของบุคคลในกลุ่มดังกล่าว ซึ่งทำให้เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งรวมถึงเด็กชาติพันธุ์ บุตรของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน รวมทั้งเด็กที่เป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองทุกคน มีสิทธิเรียนฟรี 15 ปี โดยรัฐบาลได้จัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวของเด็กกลุ่มนี้ในอัตราเดียวกับค่าใช้จ่ายรายหัวที่จัดสรรให้กับเด็กไทย และเมื่อจบการศึกษาแล้ว เด็กกลุ่มนี้จะมีสิทธิที่จะได้รับวุฒิปัตถ์เช่นเดียวกันกับเด็กไทย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเด็กเหล่านี้ก็ยังมีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำลังพยายามส่งเสริมความตระหนักให้กับโรงเรียนทั่วประเทศเกี่ยวกับสิทธิของเด็กกลุ่มนี้ในการสมัครเข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐบาล เพื่อดึงเด็กเหล่านี้เข้าสู่ระบบโรงเรียน รวมทั้งหามาตรการเพื่อช่วยให้เด็กเหล่านี้สามารถปรับตัวและเรียนอยู่ในโรงเรียนนานขึ้น

สำหรับการศึกษาของกลุ่มเด็กในพื้นที่พักพิงชั่วคราว โปรดตูวรรค 103 ภายใต้หัวข้อผู้หนีภัยการสู้รบ

(3) สิทธิของกลุ่มเฉพาะ

สิทธิเด็ก

59. ประเทศไทยให้ความสำคัญในลำดับต้นๆ กับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก นับตั้งแต่ไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อปี พ.ศ. 2535 ไทยได้แก้ไขและยกร่างกฎหมายจำนวนมากกว่า 17 ฉบับเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาดังกล่าว ที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดให้ต้องนำเด็กที่ถูกจับกุมส่งศาลเยาวชนและครอบครัวทันทีภายใน 24 ชั่วโมง ศาลสามารถสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยไม่ต้องมีการฟ้องร้องดำเนินคดีใดๆ และใช้วิธีการบำบัดเยียวยาเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญา ตลอดจนการจัดตั้งห้องสอบสวนเด็กในสถานีตำรวจ นอกจากนี้ ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติทุก ๆ 5 ปี ซึ่งผนวกวาระนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” และยุทธศาสตร์จังหวัดนำอยู่สำหรับเด็กและเยาวชนในแผนดังกล่าว กระบวนการจัดทำแผนฯ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

60. ประเทศไทยได้มีการกระจายอำนาจและบทบาทด้านการคุ้มครองและพัฒนาเด็กไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับท้องถิ่นเพื่อคุ้มครองเด็ก รวมถึงการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนทั้งในระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ และตำบลทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังต้องมีความพยายามขับเคลื่อนให้กลไกระดับท้องถิ่นเหล่านี้สามารถทำงานคุ้มครองเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้มีแผนแม่บทในการคุ้มครองเด็กระดับท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนให้มีการทำงานร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น